

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Als je het meemaakt, mee mag maken: het heengaan van een geliefde, dan is dat een bijzonder gebeuren, een ervaring die je niet (licht) zal vergeten. Nee, dat is niet iedereen gegeven om er bij te zijn, om er bij te kunnen zijn, immers het kan ook geheel onverwacht gebeuren, dat je door het gebeuren wordt overvallen. De gevoelens óf in het ene geval óf in het andere geval kunnen heel wisselend zijn. De een 'blij' dat hij er bij was, een ander kan ermee leven dat het zo opeens gebeurde, en weer een ander blijft ermee zitten dat ie te vroeg is weggegaan, het niet zag aankomen, en er dus niet bij was, bij dat moment van sterven.

2. Een heel bijzonder gebeuren is het, Elisa zal dat ogenblikkelijk beamen, nu was hij dan ook wel getuige van een wel heel bijzondere gebeurtenis. Maar zo bijzonder en buitengewoon ongewoon als die ook mag zijn, er zit in elk geval een element in dat we allemaal herkennen. Dat is het element van het moeten loslaten van de ander. Het liefst wil je dat die ander bij je blijft, het liefst wil je die ander bij je houden. Om die ander los te laten, te weten dat de dood definitief scheiding zal maken tussen haar/hem en jou, dat is niet makkelijk, als je van zo iemand intens hebt gehouden. En niet alleen, als er liefde in het spel is geweest, als je überhaupt een band hebt met iemand, en je moet diegene loslaten, ook dan is het niet eenvoudig.

3. Ook Elisa loopt daar tegenop. Als Elia zich van hem probeert los te maken – hij lijkt te weten wat er gaat gebeuren, maar laat Elisa daarin niet delen. Is dat om het Elisa niet moeilijk te maken? – als Elia zich onderweg van Elisa probeert los te maken, dan doet hij, Elisa, alle mogelijke moeite om bij hem te blijven. Hoort u hem maar: 'Zowaar de Here leeft en gijzelf leeft, ik zal u niet verlaten.' Het is niet één keer dat hij dat zegt, maar steeds weer opnieuw. Driemaal horen we het hem zeggen, in telkens dezelfde bewoordingen. Je laat iemand niet los in zo'n situatie. Je blijft erbij, terwijl iedereen ook weet, dat sterven toch ook om ruimte vraagt. Hoe vaak gebeurt het niet, dat je net even weg bent, net even iets te drinken aan het halen bent of iets anders, en je komt terug, en die ander heeft zijn laatste adem uitgeblazen. Je was er niet bij, maar je hebt die ander wel de ruimte gegeven om te sterven. Het is iets dat je in je eentje moet doen: het leven loslaten.

4. Om nog een andere reden is het goed om vandaag naar dit bijzondere verhaal te luisteren. Want rond het sterven, ik moet het nauwkeuriger zeggen: na het overlijden, gebeurt namelijk nog iets anders. Het is het eerste moment, waarop we woorden zoeken en vinden om iets te zeggen over de mens die is overleden. We vertellen verhalen over iemand, halen herinneringen op, we beginnen vaak met de mooie, veel moeilijker is het om de minder mooie dingen van iemand ook naar voren te halen, hoewel dat zeker ook kan gebeuren en gebeurt, als relaties bepaald niet goed waren.

Wat we op die manier aan het doen zijn? Dat is om de betekenis van zo iemand te bepalen. Nee, niet dat we daar al niet veel eerder mee bezig waren, maar na het overlijden kan het pas echt, omdat er nu geen stukje leven meer bijkomt dat ervoor kan zorgen dat we ons beeld moeten bijstellen. Direct na het overlijden en binnen de familiekring wordt daarmee begonnen; dat is vaak een heel proces, dat veel langer duurt dan je denkt. Want het is nog niet zo eenvoudig om dat te bepalen, als het al kan om de betekenis van iemand vast te stellen. Daarbij het hangt van de relatie af die je met iemand hebt gehad. De betekenis van iemand is voor de één anders, soms zelfs compleet anders dan voor de ander.

5. Dat is namelijk wat er in ons verhaal gebeurt: dat doordringen van iemands betekenis, in dit geval de betekenis die Elia heeft gehad. Het is iets dat direct gebeurt op het moment dat Elia heengaat, ik moet het anders zeggen, op het moment dat Elia ten hemel vaart. En het is door wat er gebeurt, dat hij het ziet wie Elia eigenlijk is geweest. Hoort u maar: 'En terwijl zij verder gingen, al wandelende en sprekende, en zie, een vurige wagen en een vurig paard, en die maakte scheiding tussen hen beide. En Elia voer in een stormwind ten hemel. Toen zag Elisa het, en hij zei: 'Vader, vader, strijdswagen en ruitery van Israël.' En natuurlijk is dat zien van Elisa het zien, waar Elia eerder over sprak: het onder ogen moeten zien van wat er gaat gebeuren. Dat o zo moeilijke onder ogen zien, dat Elisa moet ondergaan, zoals u dat met betrekking tot uw geliefde ook onder ogen moest zien, als iets waar niet aan valt te ontsnappen.

Maar het is toch ook meer dan dat, zo blijkt wel uit wat hij daarna zegt. Het klinkt alsof hij het dan opeens ziet wie Elia eigenlijk was: vurig strijder van God. Iemand die er altijd pal voor heeft gestaan, voor de zaak van God. Die het altijd luid en duidelijk heeft durven zeggen en doen.

En dan begrijp je opeens ook het verhaal, tenminste zo overkwam mij dat. God die zijn moede strijder heeft thuisgehaald. Elia nu bij God geborgen, misschien mag je zelfs wel zeggen: Elia in God geborgen.

6. Maar er gebeurt nog meer in het verhaal dat voor ons herkenbaar is. In dat verband moet ik het woord 'nalatenschap' noemen. Een prachtig woord, toch? Nalatenschap. Nu denken wij, als het daarover gaat, over het algemeen aan materiële zaken, aan meubelen, fotoboeken, aan schilderijtjes en tapijten, aan sieraden niet te vergeten, dat is wat er heel concreet nagelaten wordt: een inboedel.

Maar het Elia-verhaal laat mij echter zien dat dat woord 'nalatenschap' ook nog op hele andere zaken kan slaan. Het zal toch niet zo zijn dat de inboedel het enige is dat je nalaat? Wat laat de mens die wij gedenken, aan andere dingen na, aan woorden en daden, waarvan je zegt, het is goed om die voortzetten, het is goed als ik daar op mijn eigen wijze ook gestalte aan geef. En dan gaat het om die dingen waarvan je zegt: 'Daarin was hij of zij groot, dat zal ik niet vergeten, daar ga ik op mijn manier mee verder.' Het is een lijn die jij wilt voortzetten.

Het verhaal van vanmorgen is daarin opmerkelijk dat Elia dat Elisa vraagt, wat hij wil dat hem wordt nagelaten. Het antwoord van Elisa is opmerkelijk: 'een dubbel deel van uw geest'. Een rare vraag. In elk geval een moeilijke zaak, zo laat Elia aan Elisa weten, maar niet onmogelijk, maar dan zal hij er wel bij moeten zijn.

Het verhaal vertelt niet expliciet dat dat daarna ook gebeurt, dat Elia ook zijn geest nalaat aan Elia, maar als je naar het vervolg kijkt, dan moet je dat wel zeggen, want dan handelt Elisa geheel in de geest van Elia. Dat wil bepaald niet zeggen dat hij een kloon is van Elia, maar wel dat hij sterk op hem lijkt: in zijn vurigheid, maar ook – en met name – in zijn inzet voor de zaak van God.

Dit verhaal lezend en nadenken over diegene voor wie u hier gekomen bent, zou deze dag zo'n moment kunnen zijn om na te denken over de vraag wat diegene u heeft nagelaten.

7. Nog één ding tot slot over dit op eerste gezicht wel heel bijzondere verhaal: van een hemelvaart. Ik zei er straks al ietsjes over: God die zijn moede strijder thuishaalt; zo zou je het kunnen zeggen. Er zit nog een ander element ook in. Daarvoor moet u weten dat er in Tenach, in het Oude Testament, op heel veel verschillende manier gesproken wordt over de dood en/of er daarna nog iets komt.

Eén van die manieren van spreken, is dat van de hemelvaart. Wij zitten daarbij in de buurt met ons spreken over 'heengaan'. Het verschil hier is dat er nog een plaats wordt genoemd, zodat je dan zegt dat hij naar de hemel is gegaan.

Zo plastisch zullen wij het niet vaak meer zeggen, maar de daarachter liggende gedachte is dat iemand bij God geborgen is. En wat Elia betreft, kijk wat met dat verhaal gezegd wil worden is dat zelfs de dood daar niet tussen kan komen tussen God en hem.

En wij die hier vandaag bijeen zijn ter gedachtenis van onze geliefde, mogen weten dat diegene dan mag zijn overleden, maar dat dat nog niet betekent dat God zijn relatie met diegene heeft verbroken. Dat die gedachte ons mag vertroosten en dat de woorden hier gesproken ons mogen helpen in onze gedachtenvorming over betekenis en nalatenschap van degene die ons dierbaar is.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Gedachteniszondag, 3 november 2013
Bosbeskapel, Den Haag
ds. Nico Riemersma*